پرۆفایلی ئێران

ئابووری ئێران

بەگشتی پشت دەبەستێت بە هەناردەی نەوت بەبڕی (80-90) ی هەناردە وە (40-50%) میزانیەیحکومەت بەرزبونەوەی نرخی نەوت یارمەتی ئابوری ئێرانیدا . ساڵی ٢٠٠٦ ناردنەدەرەوەی نەوتی ئێران گەیشتە ٤٥,٦٦$ بلیۆن دۆلار ئێرا ١٠٪ یەدەکی نەوتی جیهانی هەیە . ئێران ٤٠ کێڵگەی نەوتی هیە٢٧ ی لەسەر کەنارە دەریاییەکانە ١٣ دورە لەکەنارەکان کە بە درێژایی کەنارەکانی باشور و نزیك سنوری عێراقن لە خوزستان

پێگە	باشوری خۆرئاوای کیشوەری ئاسیا ، ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست
پایتەخت	تاران
یەکەی بەڕێوەبردن	٢٨ یەکە ئوستاند
ئاڵا	سیٰ بە شی ئاسۆی لەسەرەوە سەوز سپی لە ناوەڕاستدا وشەی (الله) نوسراوە لەسەر بەشی سپی ,ووشەی الله اكبر بە ڕێنوسی عەرەبی بە ڕەنگی سپی (١١) جار دووبارە بۆتەوەلەسەر لێواری خوارەوەی ڕەنگە سەوزەکە , وە هەروەها لەسەر لێواری سەرەوەی ڕەنگە سورەکەش . بە خەتی کوفی
داتا کۆد	DATA CODE (IR)
دراو	ڕیاڵ (٩,١٦٢ Ir=١ $)
ڕۆژی سەربەخۆیی	١نیسانی ١٩٧٩ , ڕاگەیاندنی کۆماری ئسلامی ئێران

سەرۆکی وولاَت	رابەر ئایەتالله حسین خامنئی
سەرۆکی حکومەت	محمود ئەحمەدی نەژاد
دەستور	٢/٣ کانونی یەکەم ١٩٧٩ , ١٩٨٩ گۆرانکاری تیاکراوە کە سەر چاوەکەی دینی ئیسلامە
پەرلەمان	ناودەبرێت بە مەجلیسی شورای ئێران ٢٩٠ کورسی پێك دێت هەر چوار ساڵ جارێك بەدەنگدانی گشتی هەڵ دەبژردرێت
بەشداری لە رێکخراوە جیهانیەکاندا	زیاتر لە ٤٥ رێکخراو دا ئەندامە لەوانە Fao, escap, eco,cp,ccc,iaea, g24, g12,un,who, unhcp,unesco,opec,itu
رووبەر سەرجەم زەوی	١,٦٤٨ mkmsq ملیۆن کیلۆمەترچوارگۆشە mkmsq١,٦٣٦، ملیۆن کیلۆمەترچوارگۆشە روبەری ووشکانی ، mkmsq١٢,٠٠٠ کیلۆمەتر چوارگۆشە روبەری ئاوی
دراوسێی سنوریەکانی	عێراق , تورکیا , ئەرمینیا, ئازەربایجان, دەریای قەزووین, تورکمانستان , ئەفغانستان , پاکستان , کەنداوی عومان , کەنداوی فارس
سنوری زەوی	٩٣٦ km ئەفغانستان / km٣٥ ئەرمینیا / km٦١١ ئازەربایجان / ١,٤٥٨ km عێراق / ٩٠٩ km پاکستان / ٤٩٩ km تورکیا / ٩٩٢ تورکمانستان
سنوری ئاوی	کەنداوی فارس + کەنداوی عومان +ئەتڵەسی ٢,٤٤٠ + قەزوین ٧٤٠ km
نزمترین خاڵ	لە ئاستی رووی دەریاوە (-28 m) لە قەزوین
بەرزترین خاڵ	لە ئاستی رووی دەریاوە (5671 m) لوتکەی دەماوەند damavant
دانیشتوان	٦٨,٠١٧,٨٦٠کەس
رەگەز	٥١٪ فارس , ٢٤٪ ئازەربایجانی , ٨٪ مازندەرانی ٧٪ کورد , ٣٪ عەرەب ٢٪بلوج , ٢٪ لور , ٢٪ تورك , ١٪ هی‌تر
زمان	٥٨٪ فارس , ٢٦٪تورك , ٩٪کورد , ٢٪لور , ١٪بلوج , ١٪عەرەب , ٣٪هی‌تر
دین	٨٩٪ ئیسلامی شیعە , ٩٪ ئیسلامی سونە , ٢٪ یەهودی زەردەشتی مەسیحی باهایی
پێکهاتەی تەمەن	(١ – ١٤ ساڵ) ٢٤٪ (١١,٥٤٢,٤٤٦ نێر) (١١,٠٥٣٠,٧٠٥مێ) (١٥ – ٦٤) ٦١٪ (٢٠,١٥١,٠٨٣ نێر) (١٩,٨٧٩,٤٣٢مێ) (٦٥ بۆ سەرەوە) ٥٪ (١,٥٩٢,٧٥٣ نێر) (١,٧١٨,٢١٧ مێ)
تێکرای لەدایك بوون	لەدایك بوون ١٨,٢٢ بۆ هەر ١٠٠٠ کەسێك
تێکرای مردن	٥,٤٥ مردن بۆ هەر ١٠٠٠ کەسێك
رەگەز جیاوازن	١,٠٣ نێر/ مێ

تێکڕایی تەمەن	٦٩,٦٦ ساڵ ٦٨,٣٤ نێر ٧١,٠٥ مێ
ڕێژەی خوێندن و نوسین	٪٧٢,١
دانیشتوانی ژێر هێڵی هەژاری	٪٥٣
هێزی کار	١٥,٤ ملیۆن
ڕێژەی بێکاری	٪١١,٢
دابەش بوونی هێزی کار	٪٣٣ کشتوکاڵ, ٪٢٥ پیشەسازی , ٪٤٢ هی‌تر
بەکارهینانی زەوی	زەوی باشن بۆکشتوکاڵ ٪١٠ بەرهەمی هەمیشەیی ٪١ لەوەڕگای هەمیشەیی ٪٢٧ دارستان ٪٧ هی‌تر ٪٥٥
پێکهاتەی کەرتەکان	کشتوکاڵ ٪٢١ , پیشەسازی ٪٣٤ , خزمەت گوزاری ٪٤٥
بەرهەمی کشتوکاڵ	گەنم , برنج, چەوەندەری شەکر, بندق, لۆکە, بەرهەمی شیرەمەنی
گەشەی بەرهەمی پیشەسازی	٪٥,٧
سەرچاوە سروشتیەکان	نەوت , گازی سروشتی , خەڵوز , کرۆم , مس, ئاسن ی خاو , مەنگەنیز , خارهین , کبریت.
کۆی بەرهەمی ناخۆ	$٣٤٧,٦ بلیۆن دۆلار
ڕێژەی هەڵاوسان	٪١٦
سەرجەمی گەشەی داهاتی گشتی ناوخۆی	٪٦,١
داهاتی ساڵانە	(٨,١٧٩٦٨) بلیۆن دۆلار
قەرزی دەرەوە	(١٦,٩٤) بلیۆن دۆلار
هەنادرە	٥٥,٤٢٦٨ بلیۆن دۆلار
هەنادرە	(٪٨٠) نەوت , بەرهەمی کیمیاوی پترۆکیمیاوی , بندق , فەرش , پێست, ئاسن,پۆڵا
هەنادرە بۆ	٪٢٠یابان , ٪٩,٩ چین ,٦,٣٪ئیتالیا , ٪٦,٣ ئەفریقای باشور , ٪٤,٨تایوان , ٪٤,٧تورکیا , ٪٤,٧کۆریای جنوبی , ٪٤,٣ فەرەنسا , ٪٤,٣ هۆڵەندا
هاوردە	($٤٣,٥٦) بلیۆن دۆلار
هاوردە	ماددەی سەرەتایی , کاڵای بەکاربەر (استهلاك) , کاڵای ناوەندی پیشەسازی , کاڵای بەرهەمهێن , خواردەمەنی , خزمەت گوزاری تەکنیکی , پێویستی سەربازی ، ئامێر, دەرمان, بەرهەمەکانی نەوت
هاوردە لە	٪١٣ ئەڵمانیا , ٪٨,٩ فەرەنسا , ٪٨ ئیتاڵیا , ٪٧,٧ چین , ٪٦,٤ میرنشینەکانی

	عەرەبی یەکگرتوو , ٦,٣٪ کۆریای باشور , ٤,٩٪ رووسیا
یەدەکی نەوت	١٣٢,٥٦٦ بلیۆن بەرمیل
بەرهەمهێنانی نەوت	٤,١٥٢,٩١٦٢ هەزار بەرمیل لە رۆژێك دا ٢٢٪ نەوتی خاوە .
بەکارهێنانی نەوت	١,٥٩٦١١٦٢ هەزار بەرمیل لە رۆژێکدا
توانای پاڵاوتنی نەوتی خام	١,٤٥١١٦٢ هەزار بەرمیل لەرۆژێکدا
یەدەکی گازی سروستی	٢٧١,٢١٠١ تریلیۆن پێ سێجا
بەرهەمهێنانی گازی سروشتی	tct ٣ تریلیۆن پێ سێجا
بەکاربردنی گازی سروشتی	tct ٣ تریلیۆن پێ سێجا
یەدەکی خەڵوزی گونجاو بۆ هەناردە	٤٦١,٩ mt ملیۆن تەنی ئەمریکی
بەرهەمهێنانی خەڵوز	١,١ mt ملیۆن تەنی ئەمریکی
توانای کارەبا	gw٣٤,٣ گێگاوات
بەرهەمهێنانی کارەبا	kmh ١٥٥,٧٦ بلیۆن کیلۆوات خولەك
بەکارهێنانی کارەبا	kwh ١٤٥,٢٦ بلیۆن کیلۆوات خولەك
سەرچاوەکانی بەرهەمهێنانی کارەبا	سووتەمەنی ٩٣,٣٣٪ , ئاو ٧,٦٧٪
بەکارهێنانی ووزەی گشتی	گازی سروشتی ٤٩٪ , نەوت ٤٨٪ , کارەبا ٢٪ , خەڵوز ١٪ , ئەتۆم ٠٪,
سەرجەم وزەی بەکارهێنان بۆ یەك کەس	m btus ٨٧,٦ ملیۆن بتوس
بڵاوبونەوەی دووەم ئۆکسیدی کاربۆن	mmt ٣٧٢ ملیۆن مەتر تەن لە مانە دەردەچێت ٥٢٪نەوت , ٤٢٪گازی سروشتی , ١٪ خەڵوز .
پیسبوونی هەواو مەسەلەی سروشت	بەتایبەت لە ناوچە شارییەکاندا , سەیارە , چالاکی پاڵاوتن , بەرهەمهێنانی پیشەسازی , برینەوەی درەخت , پیسبوونی کەنداوی فارس بەنەوت , ووشك هەڵهاتنی هۆرەکان بەهۆی ووشکە ساڵی , کەمی ئاوی خواردنەوە , پیس بوونی ئاو بە ئاوەرۆ , پاشەرۆی پیشەسازی تاودان کردنە.
کۆمپانیاکانی	کۆمپانیای دۆزینەوەی, وەلێپرسراوی کەرتی دەریای ئێرانی . وە کۆمپانیای

بەرهەمهێنانەوت وگاز (nitc)	گواستنەوەی ئێرانیە . دەستی بەسەر گەشتی گەلێکی گەورەدا گرتوە لە ئۆپیکدا
(nloc)	کۆمپانیای نەوتی ئێران هەڵکەندن و بەرهەمهێنانی نەوت و گاز , گواستنەوە نەوت و پالاوتنی .
(nioc)	کۆمپانیایگازی ئێرانی نیشتمانی , ناردن و دابەشکردنی و گازی شل و گاز ناردنەدەرەوەی
(npc)	کۆمپانیای پترۆکیمیاویئێرانی نیشتمانی چارەسەری بەرهەمهێنانی پترۆکیمیاوی , دابەشکردن , ناردنەدەرەوەی
(niordc)	کۆمپانیای نەوەتی ئێرانی نیشتمانی و دابەشکردن پالاوتن ی نەوت و چارەسەرکردنی وە دابەشکردنی بەسەرهەندێك کۆمپانیای ناوخۆی ئێرنیدا
(iooc)	لێپرسراوە لە کێڵگە نوتیەکانی دوور لە کەناراوی کەنداوی فارس
(nioc)	باشور لێپرسراوە لە کێڵگە نەوتەکانی کەناراوی باشوری ئێران
(pogc)	کۆمپانیاینەوت و گازی فارس لێپرسراوە لە کێڵگەکانی نەوت و گازی کەناراوەکانی باکور و کێڵگەگازیەکان و هێنانە ناوەوەی لە دەریای خەزەر بۆ ناو ئێران
کێشەی سنوری	کێەی سنوری لەگەڵ ئەفغانستان ، هەشت ساڵ جەنگ لەگەڵ عێراق ، ناکۆکی لەسەر خاوەندارێتی هەرسێ دورگەی (ئەبو موسا تومبی کەورە تومبی بچوك)

Nya-78@hotmail.com